

մեր պահպանութեանը : Այն ամեն զգացմունք որ մեր բնութեան ճշմարիտ վախճանը կրկնէրեն՝ մեր պահպան հրեշտակին ձայնն է, որ կը խրատէ քե հնազանդելու է կենաց կանոնին՝ զոր նա ինքն Աստուած սանմանած է :

Թարգմանեաց ի Գաղղիականէ

ՍՏԵՓԱՆ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Աշակերտ Հայկազեան Վարժարանին :

Հանգուցեալ Ապրոյեան Աբրահամ աղային վրայ կենսագրական տեղեկութիւն յուղարկեր էր Շաննազարեան Գերապետիւ Կարապետ վարդապետը : Որչափ է կը փափաքէինք անցեալ բուռն մեջ մերինին ետեւէն լեռու էլ գայն, տեղու պակասութեամբն անկարելի եղաւ, էս ստիպուեցանք այս անգամ առանձին հրատարակել :

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊՐՈՅԵԱՆ ՏՈՂՄԻՆ.

Եւրոպիա գաղթեալ Հայոց սակաւարիւ հասարակութիւնը մեծ է անդամանելի կորուստ մ'ըստ այս օրերս Ապրոյեան մեծապատիւ Աբրահամ ամիրայի քաղման յուղարկաւորութիւնը կատարելով :

Այս փառաւոր ու բազմարիւ գերդաստանի վրայօր հետեւեալ տեղեկութիւնները գտանք մեկ վկայականէ մը որ 1804ին ու ապրիլի 20ին Զմիւռնիոյ Հայոց պատուելի հասարակութիւնը տուեր է, ու ժամանակի սրբազան պատրիարքը ու Կոստանդնուպօլսոյ վսեմափայլ ամիրաները՝ հանդերձ բազմարիւ Եպիսկոպոսներով վարդապետներով ու բանաւանդով վաւերացուցեր են : Յիշեալ վկայականը վաւերացուցեր են նաեւ Ռուսիոյ էւ Գաղղիոյ դեսպանները արտաքին գործոց նախարարներն էս ալ էս ալ հիւպատոսներ էւ երդուեալ քարգմաններ :

Յիշեալ վկայականին նայելով Ապրոյեան (այսինքն Աբրահամեան) ցեղն բուն Անի քաղաքէն եղած է, էս Բագրատունի արքայական տոհմին հետ ալ ազգակցութիւն ունեցեր է : Երկար ժամանակ կարին բնակելէն էս մեծամեծ ու գովանի գործքեր ընելէն ետքը, 1521 թուին Ալփիար՝ յիշեալ գերդաստանին նահապետը իւր բոլոր ընտանեօրը Եւրոպական Տաճկաստան փոխադրուի ու Պելլըրատ քաղաքը կը հաստատուի : Աբրահամ՝ Ալփիարի բոռը, իւր մեծ հանձարովը, նոխութեամբը ու հաւատարմութեամբը Կիրիտի տիրող Հիւսէին Փաշային էս Քեօփիւրլիւ օղլուին մեռնաւոր ըլլալուն համար Սուլթան Իբրահիմէն անմարս վաճառականութեան Հաքի Շերիֆ

(Նուիրական պարգեւագիր) կառնու, ու նոյն կղզիի մեջ Հայոց համար Էկեղեցի մը զոր իւր ծախիւքը բոլորովին կընորոգէ : Այսպէս ալ Կոստանդնուպօլսի սուրբ Նիկողայոս Էկեղեցին, Սիլվիքիներ, Մահալլէներ էւ Փիլիպպուպօլսիներ այս մեծապատիւ տոհմի բաւականութեան արդիւնքը եղեր են :

1688էն սկսեալ Ապրոյեան գերդաստանն Զմիւռնիա վաճառաշան քաղաքը կը փոխադրուի, ու մեկ տարի յառաջ Լիւդովիկոս Ժ Գաղղիոյ արքայէն պաշտպանութեան ու ազնուութեան հրովարտակ մը կստանայ, ինչպէս նաեւ 1717ին պարգեւագիր մ'ալ Մեծն Պետրոս Ռուսաց կայսրէն ազատ վաճառականութեան համար :

Հանգուցեալ Աբրահամ ամիրայն 1793ին ծներ էր, էւ 1814ին Թրիեստ գալով՝ հռչակաւոր եռասունեան վսեմափայլ Պետրոս ամիրային վաճառատունը մտեր է նախ իբրեւ աշակերտ, ապա իբրեւ զանձապետ էս վերջէն իբրեւ ինքնագլուխ վաճառական : Ամենայն ուրեր հաւատարմութիւնը ուղղութիւնը էս շրջանայեաց գործունէութիւնը իրեն բանոն գործողութեան ունենալով՝ մինչեւ 1846 թիւը արդիւնաւոր էս պատուաւոր վաճառաշանութիւն ըրաւ : Էս Աստուած ալ իւր աշխատութիւնը օրհնելով փարբանութեամբ լցոյց զնա :

Վսեմափայլ Պետրոս ամիրայի մահուանէն ետքը հանգուցեալ Աբրահամ ամիրայն եզրպատոսի փոխարաջութեանը սեղանաւոր էս գործակալ կարգեցաւ զոր երկարատեւ պատուաւոր մեռով վարելէն ետքը՝ 1850ին հրաժարեցաւ ինքնայօժար կամօր, էւ Նիշանի Իֆտիխարի ասպետութեամբ պսակեցաւ :

Հանգուցելոյ նայրենասիրութեան, մարդասիրութեան էւ հոգեւորութեան գործքերն բազմարիւ են էս մեծամեծ գովութեան արժանի առաւելապէս ծածկազատին յայտնի գոյով բան մարդկան իւր ազգի բարեկենդանութիւնը իւր հանապազօրդեան խօսակցութեան նիւր եղած էր, էս իրեն դիմող ազգայինին երբեք չէ ըսած չէր : Դեռ իւր մահուանէն ուրն օր յառաջ մեր ազգի յառաջադիմութեան վրայօր կը խօսէր, էս մինչդեռ իւր բարեկամները զինքը երկար ժամանակ վայելելու կը յուսային՝ անագորոյն մահը յաղթական հանդիսացաւ : Իր մահուանէն երկու օր յառաջ քրիստոնէական օրինացը համաձայն խոստովանեցաւ ու հաղորդեցաւ Կարապետ վարդապետ Շաննազարեանին մեռօրը, էս իւր ընտանիքը ու բարեկամները օրհնելով զամենքը Աստուծոյ պաշտպանութեանը յայննեց : Այնուհետեւ իւր բոլոր խորհուրդներն յաւիտենականութեան ու փրկչի անհուն ողորմութեանը վրայօր զբաղեալ էին : Սեպտեմբրի 18ին մինչդեռ իւր ընտանիքը էւ բարեկամները զինքը կը մխիթարէին, ինքը որպէս քե Աստուծոյ սիրովը զմայլած :

խաղաղ ու հանգիստ մահուամբ մը իւր հոգին տուողին ձեռքը առանդեց, եւ յախտեցական հանգիստը փոխադրուեցաւ :

Նոյն ամսոյ 21ին Պարիզի Բուլվարներն տխուր այլ վսեմ հանդէս մը տեսան : Թէրեա Հայոց կրօնը երբեք այսպիսի հանդիսութեամբ փառաւորած չէր Պարիզ : Վայելչագարդ տագադակիր դիպակ մը եւ բազմաթիւ բխամած կառքեր Հայոց գրեթէ բոլոր հասարակութիւնը ուղեկից, եւ ազգային եկեղեցւոյ երեք կարգաւորները առաջնորդ ունենալով՝ հանգուցեայ մարմինը Պերլաշէզ ըստած գերեզմանատունը փոխադրեցին, ուր բաղման կարգը վայելչապէս կատարեցաւ :

Հանգուցեայը իւր մեծ անուանը եւ առաքինութեանը երկու ազնուական եւ յուսալի ժառանգներ կըրողու այսինքն Ռաֆայէլ եւ Առաքել իւր հարազատ որդիքը իւր մեծայարգի տիկնոջը խնամոցը տակ, որոնք քէւ եւրոպիա ծնած են, այլ իրենց հօրը լեզուն սովորած են եւ Կարապետ վարդապետի մատակարարութեամբը 1854ին դրոշմեայ են ըստ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ : Ունի նաեւ զմի դեռահասակ դուստր : Ակն ունիմք քէ յիշեալ պայագատներն իրենց փառաւոր նախնեացը ոչ միայն հետեւող պիտի ըլլան, այլ եւ նոր փառք մնալ յաւելցունեն իրեն յիշատակաց արժանի ազգատոհմին :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ.

Այն ժողովուրդը կատարեալ երջանիկ ու կատարեալ քրիստոնեայ կըսուի, որ լաւ բարոյական ունի, որուն բարոյականը աւերած չէ. այսինքն գիտէ քէ ճշմարիտ ու աստուածահաճոյ առաքինութիւնն որն է, եւ քէ ինչպէս զայն կատարելու է : Դարձեալ, որչափ ժողովուրդ մը քաղաքականութեամբ զարգանայ, բարակնայ, այնչափ եւս վտանգ կայ բարոյականին աւերելուն : Այս բանս հասկըցած են հանապազօրեայ փորձերով նաեւ եւրոպայի քաղաքակիրք ազգաց իմաստունները, եւ ժողովրդեան մէջ բարոյականին ուսումը ծաղկեցընելու համար ամեն հնարք ի գործ կըղենն քէ գրով եւ քէ գործքով :

Մեր Աղանին եւս քեպտեւ ցարդ բարի խրատներ, զովելի օրինակներ մարդասիրական ու վեհանախական գործեր յիշելէն չէ դադրած, սակայն այսուհետեւ կըխոստանայիր հայասեր բերքերուն մէկ մասը այս օգտակար ու ամենակարեւոր ուս-

ման եւ գիտութեան նուիրել, որովհետեւ իւր միակ ցանկութիւնն է Հայոց ազգին երջանկութիւնը : Գոր եւ կըջանայ համոզել որ առանց կատարեալ բարոյականի՝ կատարեալ երջանկութիւն չկայ :

Յիրաւի մեր ազգին բարոյականը եւրոպայի ու նաեւ Արեւելքի ուրիշ ազգաց հետ բաղդատելով՝ անոնցմէ շատ վեր կըգտնեմք, որում յայտնի ապացոյց է նաեւ այս որ անոնց մէջ ինքնասպանութիւններն ու մարդասպանութիւններն սովորական բան դարձած են, իսկ մեր մէջը գրեթէ երբեք չլսուիր : Բայց որովհետեւ բարոյականի մէջ կերբան բոլոր քրիստոնեակայել ընտիր ու զովելի առաքինութիւններն, յորս քիչ շատ կատարելագործուելու մեր ազգն եւս կարօտութիւն ունի, իւրաքանչիւր բերքին մէջ այս առաքինութեանց մէկուն վրայ պիտի խօսիմք, որպէս զի սիրելի ազգերնիս եւս քան զեւս անոնցմով զարգարի, եւ ընտիր բարոյականի, անարատ քաղաքավարութեան օրինակ լիցի այլոց ազգաց :

Նախ մարդուս առ Աստուած ունեցած պարտքերն սկսիմք, եւ այլ եւ այլ գեղեցիկ ու հաճոյական օրինակներով ջանամք այնպէս սիրելի առնել բարոյականը, որ ամեն Հայու պատուական գանձ մը դառնայ, եւ Քրիստոսի Տեառն մերոյ խօսքը մեր ազգին վրայ կատարի. «Ուր գանձք ձեր են, անդ եւ սիրտք ձեր եղիցին : »

ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՑ.

Աստուածապաշտութիւնը բոլոր մարդուս հոգին է :

ՊԱՍԻԻԷ.

Աստուած զմեզ անոր համար իրեն նման, այսինքն բանական ստեղծեց, որպէս զի կարող ըլլամք զիւրք ճանչնալ իրեն անհուն ճշմարտութիւն, եւ սիրել իրեն անսահման բարութիւն :

ՅԷՆԷԼԻՈՆ.

Ուրախութիւն, հանգստութիւն ու գոաւընդունութիւն կըսիրեք. ասոնց ամենուն եւս համն առի ու երկար ժամանակ վայելցի : Աստուծոյ ծառայելուն պէս ուրախութիւն, հանգստութիւն եւ գոաւընդունութիւն չկայ :

ՄԷՆԹԸՆՈՆ ՏԻԿԻՆ.

Թշուառութեան մէջ կրօնքն զմարդ կըմխիրաբէ, եւ կենաց դառնութեանցը հետ երկնային քաղցրութիւն մը կըխառնէ :

ՊԱՍԻԻԷ.

Չարմանալի բան. քրիստոնեական կրօնը որ ըստ ինքեան հանդերձեալ կենաց մէջ միայն երջանիկ պիտի ընէր զմարդ, ասոր մէջ եւս երջանիկ կընէ զմեզ :

ՄՈՆԹԷՍԳԻԵՐՈ.

Օրինակին մարդուս սրտին ու հոգւոյն վրայ ունեցած ազդեցութիւնը ամենուն քաջայայտ ըլլալով, մեք եւս օրինակով աւելի ջանանք խօսիլ ու սովորեցընել, որպէս զի ընթերցողք բարոյա-